

بررسی عوامل مؤثر بر اشتراک دانش اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر اساس نظریه رفتار برنامه ریزی شده

نفیسه امینی نژاد^۱ | محمد اعظمی^۲ | فرزانه ذوالعلی^۳ | علی طالبیان^۴

۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان nafise.8002@gmail.com

۲. استادیار مرکز تحقیقات انفورماتیک پزشکی، پژوهشکده آینده پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، نویسنده مسئول

Mohammadaazami14@gmail.com

۳. استادیار گروه آمار و اپیدمیولوژی دانشگاه علوم پزشکی کرمان zolalafarzaneh@gmail.com

۴. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، عضو هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان atalebian@kmu.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۶/۶/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۶/۰۲/۱۵

چکیده

هدف: اشتراک دانش یک امر حیاتی برای سازمان هاست که آن را به صورت فعالیت های ارسال و توزیع دانش از یک فرد، گروه و یا سازمان به فرد، گروه و یا سازمان دیگر تعریف کرده اند. لذا این پژوهش با هدف بررسی عوامل مؤثر بر اشتراک دانش اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر اساس نظریه رفتار برنامه ریزی شده انجام شده است.

روش پژوهش: پژوهش حاضر پیمایشی از نوع تحلیلی است. جامعه آماری این مطالعه شامل ۳۹۵ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان است که با استفاده از ضریب همبستگی، حجم نمونه ۱۲۰ نفر تعیین گردید. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه محقق ساخته و بر اساس نظریه رفتار برنامه ریزی شده است و با ضریب همبستگی ۷۴ درصد پرسشنامه پایا است. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی، توزیع فراوانی، درصد، واریانس، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون مدل خطی عمومی استفاده شده است و نرم افزار مورد استفاده SPSS ۱۶ می باشد.

یافته ها: یافته های پژوهش بیانگر آن است میان نگرش و قصد اشتراک دانش اعضای هیأت علمی رابطه معنی داری وجود ندارد، اما رابطه میان هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده با قصد اشتراک دانش در اعضای هیأت علمی مثبت و معنی دار است. همچنین میان اطلاعات دموگرافیک (شامل سن، جنس، دانشکده محل فعالیت، مرتبه علمی، مدرک تحصیلی و سابقه هیأت علمی) با نگرش و هنجارهای ذهنی رابطه معنی دار نمی باشد، اما میان اطلاعات دموگرافیک و کنترل رفتاری درک شده و قصد، فقط بر اساس مرتبه افراد شرکت کننده در پژوهش تفاوت معنی داری مشاهده شد.

نتیجه گیری: نتایج نشان داد که نظریه رفتار برنامه ریزی شده در خصوص بیان و شناسایی عوامل مؤثر بر اشتراک دانش تاثیرگذار می باشد. علاوه بر سازه های این نظریه، برخی از متغیرهای زمینه ای مانند مرتبه علمی اعضای هیأت علمی نیز می تواند بر قصد اشتراک دانش اثرگذار باشند. جهت ارتقاء رفتار اشتراک دانش اعضای هیأت علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان، لازم است متولیان آموزش و پرورش دانشگاه اقدامات اصلاحی بهبود نگرش اعضای هیأت علمی را در دستور کار قرار دهند.

واژه های کلیدی: اشتراک دانش، نظریه رفتار برنامه ریزی شده، اعضای هیأت علمی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان

اثربخش را در محیط دانشگاه فراهم نموده و حتی زمینه را برای دانشجویان جهت فرضیه‌سازی، مفهوم‌سازی و شناخت بیشتر رشته تخصصی خود و کسب مهارت‌های مورد نیاز پس از دانش‌آموختگی فراهم می‌کند (حمیدی‌زاده، ۱۳۸۹).

عوامل متعددی می‌تواند بر رفتار اشتراک دانش در میان اعضای هیئت علمی دانشگاه تاثیر بگذارد. با توجه به این مساله یکی از راهکارهایی که به نظر می‌رسد می‌تواند در شناسایی عوامل مؤثر و پیش‌بینی رفتار اشتراک دانش مؤثر واقع شود، استفاده از چارچوب و یا الگوی مفهومی است. یکی از معتبرترین مدل‌های پیش‌بینی رفتار، مدل رفتار برنامه‌ریزی شده^۲ است که به سبب داشتن سازه‌هایی که ابعاد مهم پیش‌بینی رفتار را مورد توجه قرار می‌دهد می‌تواند در بررسی عقاید، ارزش‌ها و نگرش‌هایی که در بطن رفتار اشتراک دانش وجود دارد مورد استفاده قرار گیرد. نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده یک نظریه شناختی اجتماعی است که به منظور درک و پیش‌بینی انجام یا عدم انجام رفتار انسان، طراحی شده است و تاثیر سه عامل نگرش^۳، هنجارهای ذهنی^۴ و کنترل رفتاری درک شده بر قصد انجام رفتار را، می‌سنجد (آجزن^۵، ۱۹۹۱). در واقع نگرش، احساس کلی افراد در مورد مطلوب بودن یا نبودن رفتار خاص می‌باشد (الیسون^۶، ۲۰۰۳). هنجار ذهنی به برداشت فرد از نظرات افراد مهم برای انجام یا عدم انجام رفتار اشاره دارد، به عبارت دیگر هنجار ذهنی، ادراکات مربوط به نظرات اجتماع برای انجام یا عدم انجام رفتار توسط فرد می‌باشد (دبار و همکاران^۷، ۲۰۰۶). سازه کنترل رفتاری درک شده به عنوان سومین عامل تعیین‌کننده قصد انجام رفتار، به درک فرد از آسانی و سختی انجام رفتار مربوط است (مارو^۸، ۲۰۰۷).

نیروی انسانی در طی سال‌های متمادی فعالیت در یک سازمان، مجموعه‌ای از اندیشه‌ها، افکار، مهارت‌ها، تجربیات و علم کاربردی کسب می‌کند، که چنین اندوخته‌هایی دانش هر فرد محسوب و به مرور زمان در ذهن آن ثبت می‌شوند. تا زمانی که این دانش در ذهن فرد وجود دارد، افراد دیگر توانایی دسترسی و بهره‌گیری از آن را ندارند. داشتن چنین افرادی برای سازمان یک سرمایه ارزشمند سازمانی محسوب می‌شود، اما داشتن چنین سرمایه‌ای زمانی می‌تواند ارزش‌آفرین باشد که بستر لازم برای به جریان انداختن این دانش در سازمان فراهم گردد و افراد بتوانند دانش خود را با اعضای درونی و بیرونی سازمان به اشتراک بگذارند (حسین قلی‌زاده و میرکمالی، ۱۳۸۹). اشتراک‌گذاری دانش بین افراد و بخش‌های سازمان، ضمن کمک به بقای آن، می‌تواند منافع آموزشی و یادگیری قابل توجهی برای آنها ایجاد کند و ساز و کار قدرتمندی برای بهبود بهره‌وری در سازمان فراهم نماید (پورسراجیان و همکاران، ۱۳۹۲). دانش تنها دارایی شناخته شده است که وقتی دیگران در آن سهیم می‌شوند افزایش می‌یابد و تسهیم و توزیع دانش به رشد آن کمک می‌کند (حمیدی‌زاده، ۱۳۸۹).

امروزه با توجه به اهمیت روزافزون دانش، به عنوان کلیدی‌ترین منبع کسب مزیت رقابتی، دانشگاه‌ها در تلاشی جدی به دنبال یافتن راه‌هایی اثربخش برای اشتراک دانش^۱ میان اعضای هیات علمی خود هستند (مهرگان و همکاران، ۱۳۸۹). موضوع اشتراک دانش به ویژه در دانشگاه‌ها که خود منبع تولید دانش هستند، به خصوص با توجه به تنوع گروه‌های تخصصی موجود در آن و همچنین وجود سه گروه با ویژگی‌های متفاوت (دانشجویان، اساتید و کارکنان) از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (کشاورزی و آخوندزاده، ۱۳۹۱). در صورتی که فرهنگ به اشتراک‌گذاری دانش در محیط دانشگاهی پذیرفته شود، تعامل علمی حاصل از پذیرش این فرهنگ توسط اعضای هیات علمی، امکان ایجاد آموزش کارآمد و یادگیری

2 Model of planned behavior

3 Attitude

4 Norms

5 Ajzen

6 Ellison

7 Debar & et al

8 Maro

1 Knowledge Sharing

خود با سایر همکاران ابراز کردند. بر همین اساس همبستگی معنی‌داری بین فرهنگ، ساختار دانشکده، فناوری اطلاعات، اعتماد اجتماعی، روابط اجتماعی فردی و کار گروهی با متغیر وابسته تحقیق (نگرش پیرامون اشتراک دانش) به دست آمد. نتایج تجزیه و تحلیل رگرسیون به روش توأم نیز مشخص نمود که متغیرهای بیان شده حدود ۵۰ درصد می‌توانند در نگرش افراد نسبت به اشتراک دانش نقش داشته باشند.

گو و ساندهو^۱ (۲۰۱۳) در تحقیق خود رفتار اشتراک‌گذاری دانش اعضای هیات علمی را در دانشگاه‌های دولتی و خصوصی مالزی مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی از آن بود که نگرش، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری درک شده، تعهد عاطفی و اعتماد، قصد اشتراک‌گذاری دانش بین اعضای هیات علمی را تحت تاثیر قرار می‌دهند. کنترل رفتاری درک شده بیشترین تاثیر و اعتماد و تعهد عاطفی کمترین تاثیر را بر قصد به اشتراک‌گذاری دانش داشتند. طبق نتایج تحقیق، اشتراک‌گذاری دانش در دانشگاه‌های دولتی نسبت به دانشگاه‌های خصوصی در وضعیت مطلوب‌تری قرار داشت. نوردین و همکاران^۲ (۲۰۱۲) در تحقیق خود به بررسی رفتار به اشتراک‌گذاری دانش بین اعضای هیات علمی دانشگاه در مالزی پرداختند. یافته‌های مطالعه نشان داد کنترل رفتاری درک شده موثرترین عامل در تعیین رفتار به اشتراک‌گذاری دانش می‌باشد، همچنین نگرش نسبت به اشتراک‌گذاری دانش و کنترل رفتاری درک شده در سطح ایده‌آل قرار دارند و قصد، رفتار و هنجارهای ذهنی دارای سطح نسبتاً مطلوبی در اشتراک‌گذاری دانش می‌باشند. چاتزوقلو و ورایماکی^۳ (۲۰۰۹) در تحقیق خود رفتار به اشتراک‌گذاری دانش کارکنان یک بانک یونانی را مورد بررسی قرار دادند. نتایج تحقیق بیانگر آن بود که بین نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده با قصد به اشتراک‌گذاری دانش ارتباط معنی‌داری وجود دارد.

در این پژوهش، سعی شده است در منابع اطلاعاتی مختلف داخلی و خارجی جستجوی کاملی در ارتباط با اشتراک دانش و نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده انجام گیرد، به عنوان مثال نعمتی انارکی و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی عوامل فردی موثر بر اشتراک دانش میان اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی پرداختند. یافته‌های حاصل از مطالعه نشان داد که حدود ۴۹ درصد اساتید نسبت به اشتراک دانش دید مثبتی داشتند. حدود ۵۳ درصد آنها نیز تمایل زیادی به اشتراک دانش با سایر اعضای هیات علمی داشتند. ۳۵ درصد اساتید با انگیزه‌های مختلف به اشتراک دانش با دیگر اساتید پرداختند. حدود ۵۲ درصد نیز نقش اعتماد و تعهد را در به اشتراک‌گذاری دانش بسیار زیاد دانستند. اسماعیل‌پناه و خیاط‌مقدم (۱۳۹۲) در مطالعه خود به بررسی وضعیت موجود اشتراک‌گذاری دانش بین اعضای هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد پرداختند. نتایج نشان داد قصد به اشتراک‌گذاری بیشترین نقش را در توضیح رفتار اشتراک دانش و نگرش نسبت به اشتراک‌گذاری دانش بیشترین نقش را در توضیح قصد اشتراک دانش داشت.

علی‌پور درویشی و دولت‌آبادی (۱۳۹۱) در پژوهشی به ارائه مدل عوامل موثر بر قصد تسهیم دانش پزشکان بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده در بیمارستان‌های آموزشی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تهران پرداخته‌اند. نتایج نشان داد که تاثیر نگرش بر قصد اشتراک دانش معنادار و مثبت می‌باشد اما تاثیر هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده بر قصد اشتراک دانش تایید نشد. تاثیر هنجارهای ذهنی بر نگرش، مثبت و معنادار ارزیابی شد و در نتیجه هنجارهای ذهنی به طور غیر مستقیم با میانجی‌گری نگرش بر قصد اشتراک دانش تاثیر دارند. علیزاده و همکاران (۱۳۸۹) پژوهشی با عنوان بررسی نگرش اعضای هیات علمی پیرامون اشتراک دانش در موسسات آموزش عالی انجام داده‌اند. نتایج تجزیه و تحلیل نگرش نسبت به اشتراک دانش، نشان داد که ۷۱ درصد اعضای هیات علمی در دانشکده کشاورزی و ۸۰ درصد در دانشکده منابع طبیعی نگرش کاملاً مساعدی را نسبت به اشتراک دانش

1 Goh & Sandhu
2 Nordin & et al
3 Chatzoglou & Vraimaki

۳. میان کنترل رفتاری درک شده و قصد اشتراک دانش در اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده ارتباط وجود ندارد.

۴. میان نگرش، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری درک شده و قصد اشتراک دانش با اطلاعات جمعیت شناختی اعضا هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان ارتباط وجود ندارد.

روش پژوهش:

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش، توصیفی - تحلیلی از نوع پیمایشی است. در این مطالعه جامعه پژوهش شامل ۳۹۵ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بود که با استفاده از ضریب همبستگی، حجم نمونه ۱۲۰ نفر تعیین گردید. ابزار جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه محقق ساخته و بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده می باشد که بصورت بسته با مقیاس پنج‌رتبه‌ای لیکرت ۴ سازه نگرش، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری درک شده و قصد اشتراک دانش را اندازه گیری می کند. برای سنجش روایی از نظرات اصلاحی تعدادی از اساتید و متخصصان رشته کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کرمان و برای تعیین پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است و مقدار آن در حیطه های نگرش، هنجارهای ذهنی، کنترل رفتاری درک شده و قصد به ترتیب ۸۰، ۷۷، ۸۴ و ۷۲ درصد می باشد که مقدار آنها قابل قبول است و با ضریب همبستگی ۷۴ درصد پرسشنامه پایا می باشد. جهت تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی، توزیع فراوانی، درصد، واریانس، میانگین و انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون مدل خطی عمومی^۴ استفاده شده است و با توجه به ماهیت داده ها و مقیاس اندازه گیری، نرم افزار مورد استفاده ۱۶ spss است.

لین و لی^۱ (۲۰۰۴) در پژوهشی به بررسی برداشت مدیران ارشد از تمایل به اشتراک دانش پرداختند. نتیجه این بررسی نشان می‌دهد که نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده تاثیر مثبتی بر تمایل به اشتراک دانش دارند.

ریو^۲ و همکارانش (۲۰۰۳) پژوهشی با عنوان رفتار اشتراک دانش پزشکان در بیمارستان ها انجام داده اند. نتایج حاصل از تحقیق حاکی از تاثیر مستقیم و قوی هنجارهای ذهنی پزشکان با رفتار اشتراک دانش آنها می‌باشد. رابطه نگرش و کنترل رفتاری درک شده معنی‌دار ولی ضعیف‌تر گزارش شد.

با توجه به مطالب بیان شده می‌توان گفت که عملکردها در دانشگاه به طور موثری بهبود می‌یابد، اگر اعضای هیات علمی اطلاعات، تجربیات، ایده ها و دیدگاه‌هایشان را در اختیار یکدیگر بگذارند (لیوویتز^۳، ۲۰۰۱). انجام این پژوهش مدیران و مسئولان مرتبط در دانشگاه را یاری خواهد کرد تا ضمن شناخت اهمیت و مزایای اشتراک دانش، اقدامات لازم جهت تصمیم‌گیری، برنامه‌ریزی و هدایت رفتار اعضای هیات علمی به سمت اشتراک دانش را انجام دهند. بنابراین پژوهش حاضر با هدف تعیین عوامل موثر بر اشتراک دانش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده صورت گرفته است.

فرضیات پژوهش:

۱. میان نگرش و قصد اشتراک دانش در اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده ارتباط وجود ندارد.
۲. میان هنجارهای ذهنی و قصد اشتراک دانش در اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان بر اساس نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده ارتباط وجود ندارد.

⁴ General Linear Model

1 Lin & Lee
2 Ryua
3 Liebowitz

یافته‌های پژوهش:

زن بودند. بیشترین فراوانی در بین اساتید شرکت کننده در این پژوهش مربوط به مرتبه علمی استادیار و مدرک دکترای PhD و کمترین فراوانی مربوط به مرتبه علمی استاد و مدرک دکترای حرفه ای بوده است. میانگین سابقه کاری افراد مورد پژوهش ۱۱/۸۴ با انحراف معیار ۹/۹ به دست آمده است.

به طور کلی ۸۲ نفر از اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان با میانگین سنی ۴۳/۲ و انحراف معیار ۸/۹۷ در این پژوهش شرکت کردند که نیمی از آنها مرد و نیمی دیگر

جدول ۱: ارتباط قصد اشتراک دانش با نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده

متغیر	میانگین	انحراف معیار	P-value تک متغیره	P-value چند متغیره
نگرش	۲۰/۳۵	۵/۳۱	۰/۰۹	۰/۵۱
هنجارهای ذهنی	۱۱/۷۰	۲/۹۱	۰	۰/۰۷
کنترل رفتاری درک شده	۲۰/۶۱	۴/۱۳	۰	۰
قصد	۹/۶۱	۲/۴۲		

این تفاوت مشاهده شده از لحاظ آماری معنی دار است. در آزمون چند متغیره، میانگین نمره قصد فقط بر اساس کنترل رفتاری درک شده ($P < 0/001$) متفاوت بود و این تفاوت مشاهده شده از لحاظ آماری معنی دار است و در سایر متغیرها هیچ تفاوت معناداری مشاهده نشده.

بر اساس اطلاعات ارائه شده در جدول ۱، میانگین نمره قصد با نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده در آزمون تک متغیره (۹/۶۱)، بر اساس هنجارهای ذهنی ($P < 0/001$) و کنترل رفتاری درک شده ($P < 0/001$) اعضای هیات علمی شرکت کننده در پژوهش متفاوت بود و

جدول ۲: ارتباط قصد اشتراک دانش با اطلاعات دموگرافیک

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	P-value تک متغیره	P-value چند متغیره
سن		۹/۶۱	۲/۴۲	۰/۹۸	۰/۱۴
جنس	زن	۹/۶۸	۲/۵۹	۰/۷۸	۰/۳۲
	مرد	۹/۵۴	۲/۲۸		
مرتبه علمی	مربی	۱۱	۲/۸۶	۰/۰۲	۰/۳۶
	استادیار	۹/۳۷	۲/۲۲		
	دانشیار	۱۰/۸۳	۲/۶۳		
	استاد	۷/۶	۱/۶۷		
مدرک تحصیلی	فوق لیسانس	۱۱	۳	۰/۲۳	۰/۴۴

			۱۱	دکترای حرفه ای	
		۲/۸	۹/۳۷	دکترای PhD	
		۱/۶۸	۹/۲۳	دکترای تخصصی بالینی	
		۰/۵۷	۱۰/۵	فوق تخصص	
۰/۱۶	۰/۹۱	۲/۴۲	۹/۶۱	سابقه کاری	
۰/۵۴	۰/۷۴	۳	۹/۸۹	پزشکی - علوم پایه	دانشکده محل
		۱/۷۴	۹/۵۷	پزشکی - بالینی	فعالیت
		۳/۰۶	۱۰/۸۳	بهداشت	
		۴/۱۶	۹/۶۷	داروسازی	
		۳/۷	۹/۸	پیراپزشکی	
		۱/۱۱	۹/۶۷	دندانپزشکی	
		۲/۴۷	۸/۵۷	مدیریت و اطلاع رسانی	
		۱/۴۷	۹/۸۳	پرستاری و مامایی رازی	

استادیار (۹/۳۷) تفاوت دیده شد و با $P=0/003$ از لحاظ آماری معنی دار است. علاوه بر این بین میانگین مرتبه علمی استاد (۷/۶) و دانشیار (۱۰/۸۳) تفاوت وجود دارد و از لحاظ آماری معنی دار است ($P=0/002$). در بررسی میانگین نمره قصد اشتراک دانش با اطلاعات دموگرافیک در آزمون چند متغیره، هیچ گونه تفاوت معنی داری مشاهده نشد.

بر اساس یافته های جدول ۲، میانگین نمره قصد اشتراک دانش با اطلاعات دموگرافیک در آزمون تک متغیره، فقط بر اساس مرتبه علمی افراد شرکت کننده در پژوهش متفاوت بود ($P=0/002$) و این تفاوت مشاهده شده از لحاظ آماری معنی دار است. این تفاوت بین میانگین مرتبه علمی مربی (۱۱) و استاد (۷/۶) بوده و از لحاظ آماری معنی دار است ($P=0/007$)، همچنین بین میانگین مرتبه علمی مربی (۱۱) و

جدول ۳: ارتباط نگرش با اطلاعات دموگرافیک

متغیر	P-value تک متغیره	P-value چند متغیره
سن	۰/۷۵	۰/۸۹
جنس	۰/۹۱	۰/۸۲
مرتبه علمی	۰/۱۵	۰/۰۷
مدرک تحصیلی	۰/۹۴	۰/۵۲
سابقه هیات علمی	۰/۹۷	۰/۸۷
دانشکده محل فعالیت	۰/۷۷	۰/۶۵

بر طبق جدول ۳ می توان گفت، بین میانگین نمره نگرش با گونه تفاوت معنی داری مشاهده نشد. اطلاعات دموگرافیک در آزمون تک متغیره و چند متغیره، هیچ

جدول ۴: ارتباط هنجارهای ذهنی با اطلاعات دموگرافیک

متغیر	P-value تک متغیره	P-value چند متغیره
سن	۰/۳۲	۰/۳۷
جنس	۰/۶۸	۰/۷۷
مرتبۀ علمی	۰/۳	۰/۴۳
مدرک تحصیلی	۰/۲۶	۰/۳۲
سابقه هیات علمی	۰/۵۲	۰/۴۷
دانشکده محل فعالیت	۰/۹۳	۰/۹۲

بر اساس اطلاعات ارائه شده در جدول ۴، میانگین نمره و چند متغیره، هیچ گونه تفاوت معنی داری مشاهده نشد. هنجارهای ذهنی با اطلاعات دموگرافیک در آزمون تک متغیره

جدول ۵: ارتباط کنترل رفتاری درک شده با اطلاعات دموگرافیک

متغیر	سطوح	میانگین	انحراف معیار	P-value تک متغیره	P-value چند متغیره
سن		۲۰/۶۱	۴/۱۳	۰/۵۳	۰/۱۲
جنس	زن	۲۱/۱۵	۴/۱۹	۰/۲۴	۰/۷۷
	مرد	۲۰/۰۷	۴/۰۴		
مرتبۀ علمی	مربی	۲۳/۰۸	۳/۹۸	۰/۰۱	۰/۳۸
	استادیار	۲۰/۴۱	۴/۰۹		
	دانشیار	۲۱/۳۳	۳/۲		
	استاد	۱۶/۲	۱/۰۹		
مدرک تحصیلی	فوق لیسانس	۲۳	۴/۱۷	۰/۱۸	۰/۱۵
	دکترای حرفه ای	۲۴			
	دکترای PhD	۲۰/۶۶	۴/۴۱		
	دکترای تخصصی بالینی	۱۹/۶۱	۳/۷۴		
	فوق تخصص	۲۰/۵	۲/۵۱		

۰/۰۷	۰/۳۲	۴/۱۳	۲۰/۶۱	سابقه کاری
۰/۳	۰/۳۷	۵/۲۷	۲۰/۱۱	دانشکده
		۳/۲۶	۲۰/۳۳	محل فعالیت
		۲/۶	۲۲	بهداشت
		۴/۵	۲۰/۶۷	داروسازی
		۳/۰۸	۲۲	پیراپزشکی
		۳/۶	۲۰/۶۷	دندانپزشکی
		۴/۹	۱۹/۰۷	مدیریت و اطلاع رسانی
		۲/۶۸	۲۴	پرستاری و مامایی رازی

و مسئولین دانشگاه با اجرای برنامه های نظام مند معرفی مزایای اشتراک دانش به اعضای هیات علمی می توانند در افزایش قصد آنها به اشتراک دانش مشارکت نمایند، که این مهم می تواند از طریق تشکیل تیم های کاری و انجام تحقیقات

گروهی و برگزاری کلاس های آموزشی در خصوص اطلاع رسانی فواید اشتراک دانش انجام شود به گونه ای که افراد آن را امری ارزشمند و عقلایی و باعث ارتقای شغلی و دلیل مطرح شدن نامشان در دانشگاه و مجامع علمی بدانند. دخت عصمتی و قربانی (۲۰۱۳) طی مطالعه ای که به تجزیه و تحلیل تحقیقات انجام شده در زمینه اشتراک دانش و عوامل موثر بر آن در موسسات دانشگاهی ایران پرداختند، بیان کردند اشتراک دانش بصورت غیررسمی در میان کارمندان وجود دارد و مدیران سازمان ها می توانند با تشویق کارکنان برای مشارکت فعال در اشتراک دانش و ایجاد نگرش مثبت نسبت به آن، یک فرهنگ مبتنی بر دانش در سازمان ها ایجاد کنند. مانستد^۱ و همکاران (۱۹۹۸) در تحقیقی که بر روی عوامل موثر بر

بر اساس یافته های جدول ۵، میانگین نمره کنترل رفتاری درک شده با اطلاعات دموگرافیک در آزمون تک متغیره، بر اساس مرتبه افراد شرکت کننده در پژوهش متفاوت بود ($P=0/001$) و این تفاوت مشاهده شده از لحاظ آماری معنی دار است. این

تفاوت بین میانگین مرتبه علمی مربی ($23/8$) و استاد ($16/2$) دیده شد و از لحاظ آماری معنی دار است ($P=0/009$). در بررسی میانگین نمره کنترل رفتاری درک شده با اطلاعات دموگرافیک در آزمون چند متغیره، هیچ گونه تفاوت معنی داری مشاهده نشد.

بحث و نتیجه گیری

یافته ها نشان می دهد میان نگرش و قصد اشتراک دانش در اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان ارتباط معناداری وجود ندارد، اما میان هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده با قصد اشتراک دانش ارتباط مثبت و معنادار است. بنابراین وضعیت نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان نیاز به تقویت دارد، به این معنا که مدیران

1 Mansted

ضرورت تاکید مسئولین و مدیران بر تمرکز هرچه بیشتر برای تغییر نگرش اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی کرمان در زمینه اشتراک دانش را نشان می دهد. به نظر می رسد دلیل اینکه در مطالعه حاضر عامل نگرش بر قصد معنادار نشده است این است که اشتراک دانش به طور رسمی و سیستماتیک در دانشگاه علوم پزشکی کرمان انجام نمی گردد و لذا افراد نگرش مثبتی در رابطه با موضوع اشتراک دانش ندارند. در واقع اگر افراد به اثرگذار بودن اشتراک دانش در پیشرفت و موفقیت علمی خود اعتقاد داشته باشند و آن را مفید و ارزشمند بدانند به میزان بسیار زیادی احتمال دارد که در راستای اشتراک دانش به طور مستمر، تلاش و کوشش انجام دهند.

بر اساس یافته های این پژوهش در نهایت می توان این گونه بیان نمود که الگوی آجزن، الگویی قابل اتکا در جهت برنامه ریزی و هدایت رفتار اعضای هیات علمی به سمت اشتراک دانش می باشد و مدیران و مسئولان مرتبط در دانشگاه، می توانند در جهت سوق دادن افراد در به اشتراک گذاشتن دانش خود از این الگو در تصمیم گیری ها بهره گیری نمایند.

با توجه به نتایج به دست آمده از این مطالعه و مطالعات دیگر، اشتراک دانش یکی از مسائل مهم و اساسی در میان اعضای هیات علمی محسوب می شود، بنابراین ضروری است تا در راستای حل مشکلات و به اشتراک گذاشتن هر چه بیشتر دانش در دانشگاه ها تلاش شود. لذا جهت این امر بهتر است اعضای هیات علمی از تجارب افراد پیشرو و موفق در این امر استفاده کنند. به همین منظور پیشنهاداتی جهت بهینه سازی اشتراک دانش در دانشگاه علوم پزشکی کرمان و دیگر دانشگاه ها و سازمان ها ارائه می شود.

- با توجه به اینکه اغلب افراد در محیط های آموزشی دانش شخصی خود را به عنوان منبعی قدرتمند، اهرمی با نفوذ و یا به عنوان ضمانتی جهت استمرار شغل خود می پندارند و تمایلی ندارند که آن را با دیگران تسهیم کنند. لازم است که فرهنگ

اشتراک دانش با استفاده از تئوری رفتار برنامه ریزی شده انجام دادند، نشان دادند که متغیر نگرش بر قصد برای اشتراک دانش تاثیر منفی می گذارد. از طرفی در پژوهش العجمی^۱ (۲۰۰۹) که بر روی مساله اشتراک دانش در جوامع مجازی متمرکز شده بود، مشخص شد که نگرش افراد بر اشتراک دانش تاثیر معناداری بر قصد افراد برای این عمل ندارد که نتایج مطابق با مطالعه حاضر می باشد.

طاووسی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی که به بررسی عوامل مرتبط با سوء مصرف مواد در نوجوانان در چارچوب نظریه رفتار برنامه ریزی شده انجام دادند، نشان دادند که میان هنجارهای ذهنی و قصد رفتاری رابطه معنی داری وجود دارد. علاوه بر این در تحقیقات انجام شده ریو^۲ و همکارانش (۲۰۰۳)، الرفیع^۳ (۲۰۰۹)، رامایا^۴ و همکارانش (۲۰۰۹) به این نتیجه رسیدند که هنجارهای ذهنی بصورت مستقیم بر قصد تاثیر می گذارد. در این رابطه مسئولین دانشگاه می توانند با ایجاد محیط حمایتی و تشویقی برای اشتراک دانش در دانشگاه، مشوق و ترغیب کننده اعضای هیات علمی برای به اشتراک گذاشتن دانش خود با یکدیگر باشند. از جمله مطالعه آرمیتیج^۵ (۲۰۰۵) و مارتین^۶ (۲۰۰۷) نشان داده که هنجارهای ذهنی و نگرش بر روی قصد رفتاری موثر هستند که با نتایج مطالعه حاضر همخوانی دارد. در ضمن نتایج پژوهش حاضر با مطالعه های ونگ^۷ و همکاران (۲۰۰۷) و چنگ^۸ و همکاران (۲۰۰۹) همسو می باشد.

با توجه به یافته های پژوهش می توان نتیجه گرفت که نگرش به صورت غیر مستقیم بر رفتار اشتراک دانش اثر می گذارد و

- 1 Alajmi
- 2 Ryua
- 3 Al-Rafee
- 4 Ramayah
- 5 Armitage
- 6 Martin
- 7 Wang
- 8 Chang

اشتراک دانش در فضای دانشگاه و میان افراد مستحکم شود تا نگرش افراد به سمت اشتراک دانش تغییر یابد.

- مدیران و مسئولان دانشگاه علوم پزشکی کرمان با فراهم آوردن مشوق‌های لازم در جهت تقویت خلاقیت و نوآوری های افراد، پذیرش ایده های جدید از سوی افراد و ایجاد - زمینه انجام تحقیقات گروهی برای اعضای هیات علمی (فراهم‌سازی امکانات و تجهیزات، بودجه مورد نیاز، تسهیل

منابع

فرصت‌های بیشتری جهت اشتراک اطلاعات برای ایجاد انگیزه و علاقه بیشتر در اعضا نسبت به اشتراک دانش گام بردارند.

فراهم‌سازی امکانات و تجهیزات، بودجه مورد نیاز، تسهیل دسترسی و همکاری بین اعضا و کاهش و یا انعطاف پذیری برخی قوانین اداری) از سوی دانشگاه فراهم شود.

دسترسی و همکاری بین اعضا و کاهش و یا انعطاف پذیری برخی قوانین اداری) از سوی دانشگاه فراهم شود.

اسماعیل پناه، فرشاد؛ خیاط مقدم، سعید (۱۳۹۲). بررسی وضعیت موجود اشتراک‌گذاری دانش بین اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها (مطالعه موردی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد). مدیریت بهره‌وری، ۷، (۲۶)، ۴۳-۶۷.

پورسراجیان، داریوش؛ اولیاء، محمدصالح؛ سلطانی‌علی‌آبادی، مژگان (۱۳۹۲). تعیین و اولویت بندی موانع به اشتراک‌گذاری دانش در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی. فصلنامه رشد فناوری، ۹، (۳۴)، ۳۴-۴۳.

حسین‌قلی‌زاده، رضوان؛ میرکمالی، محمد (۱۳۸۹). عوامل کلیدی موثر بر اشتراک دانش (مطالعه موردی دانشگاه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه فردوسی). فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، ۳، (۱)، ۶۱-۷۸.

حمیدی زاده، محمدرضا (۱۳۸۹). مدیریت دانش و دانایی: ساختار، فرایند و راهکارها. قم: انتشارات یاقوت.

طاووسی، محمد؛ منتظری، علی؛ طارمیان، فرهاد؛ حاجی زاده، ابراهیم؛ حیدرینیا، علیرضا (۱۳۹۱). بررسی عوامل مرتبط با سوء مدیریت مصرف مواد در نوجوانان در چارچوب نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده. رفاه اجتماعی، ۱۲، (۴۴)، ۹۳-۱۱۰.

علیپور درویشی، زهرا؛ دولت‌آبادی، رقیه (۱۳۹۱). ارائه مدل عوامل موثر بر قصد تسهیم دانش پزشکان بر اساس تئوری رفتار برنامه‌ریزی شده در بیمارستان‌های آموزشی تحت پوشش دانشگاه علوم پزشکی تهران. فصلنامه بیمارستان، ۱۱، (۴)، ۳۵-۴۴.

علیزاده، ندا؛ پزشکی‌راد، غلامرضا؛ صدیقی، حسن (۱۳۸۹). بررسی نگرش اعضای هیات علمی پیرامون تسهیم دانش در موسسات آموزش عالی. فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران، ۳، (۲)، ۱۲۵-۱۳۸.

کشاورزی، علی‌حسین؛ آخوندزاده، الهام (۱۳۹۱). شناسایی موانع تسهیم دانش. فصلنامه علمی پژوهشی چشم انداز مدیریت دولتی، ۱۰، ۳۵-۵۷.

مهرگان، محمدرضا؛ مایان، امیر؛ رحیمیان، حمید؛ شامی زنجانی، مهدی (۱۳۸۹). ارائه مدلی برای تسهیم دانش در طرح‌ها بر مبنای ویژگی‌های آنها. فصلنامه علمی پژوهشی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، ۲۶، (۲)، ۲۵۸-۲۳۵.

نعمتی انارکی، لیلا، نوشین فرد، فاطمه، باب الحوائجی، فهیمه و ابادری، زهرا (۱۳۹۲). عوامل فردی موثر بر اشتراک دانش میان اعضای هیات علمی دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی. مدیریت اطلاعات سلامت، ۱۰، (۵)، ۱-۱۲.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human decision Processes*, 50 (2), 176-211.

Alajmi, B (2009). *The Intention to Share: Professional's Knowledge management Behavior in Online Communities*. School of Communication & Information Rutgers University.

Al-Rafee, S; Cronan, T (2009). Digital Piracy : factors that influence attitude toward behavior. *Journal of business Ethics*, 63. 237-259.

- Mansted, A., Ven Eekelen, S. (1998). Distinguishing between perceived behavioral control self-efficacy in the domain of academic achivment intentions and behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 28, 1375-1392.
- Maro. J. (2007). Adoption of internet banking: proposition and implementation of an integrated methodology approach. *International Journal of Ban Marketing*, 25(2), 72-88.
- Martin, J., Oliver, K., McCaughtry, N. (2007). The theory of planned behavior: Predicting physical activity in Mexican American children. *J Sport Exercise Psychology*, 29(2), 225-38.
- Nordin, N., Daud, N., Osman, W. (2012). Knowledge Sharing Behaviour among Academic Staff at a Public Higher Education Institution in Malaysia, *World Academy of Science*. (72), 234-240.
- Ramayah, T., Rouibah, K., Gopi, M., Rangel, G. (2009). A ecomposed theory of reasoned action to explain intention to use Internet stock trading among Malaysian investors. *Computers in Human Behavior*, 25, 1222-1230.
- Ryu, S., Ho, H., Han, I. (2003). Knowledge sharing behavior of physicians in hospitals. *Expert Systems with Applications*, 25, 13-122.
- Wang, M.S., Chen, C.C., Chang, S.C., Yang, Y. H. (2007). Effects of online shopping attitudes, subjective normand control beliefs on online shopping intention: a test of the theory of planned behavior. *International Journal of Management*, 24(2), 296-302.
- Armitage, C. (2005). Can the Theory of Planned Behavior Predict the Maintenance of Physical Activity? *Health Psychology*, 24(3), 235-245.
- Chang, C., Lin, C., Chen, Y., Chin, Y. (2009). Predicting information seeking intention in academic digital libraries. *The Electronic Library*, 27(3), 448-460.
- Chatzoglou, P., Vraimaki, E. (2009). Knowledge-sharing behaviour of bank employees in Greece. *Business Process Management Journal*, 15 (2), 245-266.
- Debar, K.A. and et al. (2006). Review of current health education theory. *Californian Journal of Health Promotion*, 2(1), 74-87.
- Dokhtesmati, M., Ghorbani Bousari, R (2013). Knowledge Sharing in Iranian academic institutions: Meta analysis approach. *Social and Behavioral Sciences*, 73, 383-387.
- Ellison, S. (2003). Nurses attitude toward family presence during resuscitative efforts and invasive procedures. *Journal of Emergency Nursing*, 29 (6), 515-521.
- Goh, S., Sandhu, M. (2013). Knowledge Sharing Among Malaysian Academics: Influence of Affective Commitment and Trust. *The Electronic Journal of Knowledge Management*, 11 (1), 38-48. Available online at www.ejkm.com.
- Liebowitz, J. (2001). Knowledge management and its link to artificial intelligence. *Expert Systems with Applications*, 20(1), 1-6.
- Lin, H., Lee, G. (2004). Perceptions of senior managers toward knowledge sharing behavior. *Management Decision*, 42(1), 108-125.

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی